

Bijlage bij de brief van 12 februari 2009 over uitbreiding van toezichtsbevoegdheden

1. Inleiding

In de reactie op het WODC onderzoek 'Illegaal verblijf in Nederland' van 20 juni 2008 (TK 2007-2008, 19637, nr. 1207) is aangegeven dat in vervolg op de conclusies van de Commissie Evaluatie Vreemdelingenwet 2000 (TK 2004-2005, 26 732, nr. 102) zal worden bezien of verdere verruiming van bevoegdheden in het kader van identiteitsonderzoek nodig danwel wenselijk is om doeltreffender tot vaststelling van identiteit en nationaliteit te kunnen komen.

In samenwerking met de politie is beoordeeld of het nuttig en wenselijk is de bestaande bevoegdheid ten aanzien van het binnentreden van woningen te combineren met een bevoegdheid tot het doorzoeken van de woning op identiteitsdocumenten. Ook is bezien of de huidige wettelijke bevoegdheden met betrekking tot het kunnen zoeken naar documenten of aanwijzingen ten aanzien van de identiteit en nationaliteit voldoende ruimte bieden voor een efficiënte uitoefening van de toegekende taken.

2. Toezichtsbevoegdheden Vreemdelingenwet 2000

2.1. Binnentreden

Indien een vreemdeling niet over identiteitsdocumenten beschikt, biedt de Vreemdelingenwet 2000 (Vw 2000) mogelijkheden tot het doen van onderzoek naar de identiteit.

Op grond van artikel 50 Vw 2000 kunnen personen worden staande gehouden, overgebracht voor verhoor en opgehouden voor onderzoek naar identiteit, nationaliteit en verblijfsrecht. Ingevolge artikel 50, vijfde lid, Vw 2000 zijn de ambtenaren belast met de grensbewaking dan wel het toezicht op vreemdelingen bevoegd de opgehouden persoon aan diens kleding of lichaam te onderzoeken, alsmede zaken van deze persoon te doorzoeken. Genoemde ambtenaren zijn op grond van artikel 51 Vw 2000 voorts bevoegd vervoermiddelen te doorzoeken. Daarnaast maakt artikel 53 Vw 2000 het mogelijk om een woning te betreden zonder toestemming van de bewoner indien een redelijk vermoeden bestaat dat er een vreemdeling verblijft zonder rechtmatig verblijf.

Illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen weten thans meer dan in het verleden dat zij documenten, waarmee hun identiteit zou kunnen worden vastgesteld, beter niet op zak kunnen hebben. Dat zou immers hun identificatie en uitzetting kunnen vergemakkelijken en bespoedigen. Dit ervaringsfeit wordt ondersteund door cijfers. Bij staandehouding op straat (en niet in de woning) kon tussen 2006 en 2008 de identiteit in veel minder gevallen (onmiddellijk) worden vastgesteld. Daar waar in 2006 de identiteit in ongeveer 15% van de gevallen niet onmiddellijk kon worden vastgesteld, was dit in 2008 (t/m 4-11) in ongeveer 50% het geval. Indien de vreemdeling in de woning werd staande gehouden kon in 2006 in ongeveer 10% van de

gevallen de identiteit niet onmiddellijk worden vastgesteld, terwijl dit in 2008 (t/m 4-11) in ongeveer 20% van de gevallen het geval was.

Uit de parlementaire geschiedenis bij artikel 53 Vw 2000 blijkt het volgende. In de bijlage bij de brief van de Staatssecretaris van Justitie van 10 mei 2000 wordt gesteld: 'De Algemene wet op het binnentreden is van toepassing op het binnentreden. Op grond van deze wet is voor binnentreden een machtiging nodig. Deze machtiging wordt pas afgegeven indien het doel het binnentreden zonder toestemming redelijkerwijs vereist'.

Het voornemen om tot wetswijziging over te gaan betekent dat artikel 53 Vw 2000 zal moeten worden aangepast in die zin dat ambtenaren belast met de grensbewaking dan wel het toezicht op vreemdelingen de bevoegdheid zal worden verleend om, indien de vreemdeling wordt staande gehouden in een woning waar rechtmatig is binnen getreden, zonder toestemming van de vreemdeling de woning te doorzoeken naar identiteitsdocumenten ten behoeve van het identiteitsonderzoek en voorbereiding van vertrek.

Voorts zie ik aanleiding om het binnentreden in een woning of woonruimte zonder toestemming van de bewoner uit te breiden in de volgende specifieke situatie.

Uit ervaring van de politie blijkt dat het bij controles in ondernemingen waar arbeid wordt verricht met enige regelmaat voorkomt dat aangrenzende ruimtes dan wel ruimtes in de onderneming zelf worden gebruikt als woonruimte door de in de onderneming werkende personen. In deze ruimtes mag thans niet op grond van de Vw 2000 worden gezocht naar identiteitsdocumenten als de vreemdeling werkend is staande gehouden in de onderneming. Dit acht ik een onwenselijke situatie. Op grond hiervan ben ik voornemens in het wetsvoorstel tevens de mogelijkheid op te nemen dat de woonruimte behorend bij de onderneming waar de niet rechtmatig verblijvende vreemdeling werkend wordt aangetroffen kan worden doorzocht naar identiteitsdocumenten zonder toestemming van de bewoner indien een redelijk vermoeden bestaat dat de vreemdeling die ruimte gebruikt als woonruimte.

Volledigheidshalve wijs ik u op het volgende. Een verdere uitbreiding van de bevoegdheid tot binnentreden zonder toestemming van de bewoner met het oogmerk het doorzoeken van een woning ten behoeve van het identiteitsonderzoek, zoals bijvoorbeeld in de situatie dat de vreemdeling reeds elders, bijvoorbeeld op straat, is staande gehouden, kan worden gezien op grond van de opgedane ervaringen met de voorgestelde bevoegdheidsuitbreidingen.

2.2. Onderzoek aan zaken gedurende vreemdelingenbewaring

Zoals hierboven opgemerkt, kunnen gedurende de periode van ophouding verschillende onderzoekshandelingen ter vaststelling van de identiteit van de

vreemdeling worden verricht. Hieronder valt ook het 'uitlezen' van (digitale) gegevensdragers, zoals gsm's.

Ten aanzien van de vreemdelingenbewaring ex artikel 59 Vw 2000 bestaat een dergelijke expliciete wettelijke bevoegdheid niet.

Onderzoekshandelingen die hangende de ophoudingstermijn mogen worden verricht vergen in de praktijk met regelmaat een ruimere onderzoeksperiode dan tijdens de ophoudingstermijn (in beginsel zes uur) van de betrokken vreemdeling mogelijk is. Tijdens de ophoudingstermijn is het bijvoorbeeld vrijwel onmogelijk om de bij de vreemdeling in bezit zijnde mobiele telefoon uit te lezen, omdat dit door technische experts moet worden uitgevoerd. Daarbij komt dat sommige zaken eerst ná de ophouding in handen van de politie komen.

Het onderzoek dat in de bewaringsfase plaats dient te vinden, maakt dat juist in deze fase, zoals hiervoor uiteengezet, de behoefte bestaat aan informatie of aanknopingspunten ter vaststelling van de identiteit en nationaliteit ter voorbereiding van het vertrek.

Het onderzoek in de situatie van bewaring vindt weliswaar in een andere context plaats dan het onderzoek hangende de ophouding, maar een formalisering van de mogelijkheden voor onderzoek naar zaken in de situatie van bewaring creëert geen andere inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de vreemdeling dan reeds op grond van artikel 50 Vw 2000 kon worden gemaakt.

Om buiten twijfel te stellen dat ook in deze gevallen onderzoek mogelijk is, zal ik op dit punt eveneens een wijziging van de Vw 2000 voorstellen.